

„Ik heb u vrienden genoemd.“

Ik heb u niet meer dienst-knechten, want de dienstknecht weet niet, wat zijn heer doet, maar ik heb u vrienden genoemd, want al wat ik van mijnen Vader gehoord heb, dat heb ik u bekend gemaakt. (Joh. 15 : 15).

Kind van God, broeder van Jezus te zijn, o, het zijn onuitputtelijk rijke gedachten, overvloeiende van eere en heerlijkheid, gelijk de velden Kanakins overvloedigen van melk en honing.

Wat er in dat kindschap Gods ligt, zal men schentong noch engelenstem ooit naar waarde uitspreken, en wat bron van altoos versche verlossing er uit deze broederschap van den Immanuel ontspringt, zullen al Gods heiligen saam nooit naar waarde kunnen schatten.

En toch zelfs in die beide namen is de volheid van Gods barmhertigheid nog niet uitgesproken, en aan dat kindschap en de broederschap voegt de Heilige Geest nog dit derde toe, dat we ook in de heilige broederschap van den Middelaar en door zijn broederschap in die van God Drieëenig worden opgenomen.

Vriend van Jezus! neen, dat was niet maar een beeldspraak voor de verlegenheid van het oogmerk. In dat „vriend van Jezus“ te zijn, ontsluit de Heilige Geest ons een geheel nieuwe genieting.

Het was in het laatste samenzijn, eer hij naar Gethsemane ging, dat Jezus het eerst die glorie over zijn discipelen stralen deed. Toen hij hun zijn testament gaf, schonk hij hun in dat testament ook dien titel van hemelse eere. En dat hij zelf aan dat aanbod van zijn heilige „broederschap“ een geheel bijzondere waarde hechtte, blijkt wel uit den nadruk waarmee hij hen in de rolle zijner vrienden inschreef.

Hoor maar! „Niemand heeft meer liefde dan deze, dat hij zijn leven stelde voor zijne vrienden. Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet wat ik u gebied. Ik heb u niet meer dienstknechten maar vrienden, want de dienstknecht weet niet wat zijn heer doet; maar ik heb u vrienden genoemd, want al wat ik van mijnen Vader gehoord heb, dat heb ik u bekend gemaakt. Gij hebt mij niet uitverkoren, maar ik heb u uitverkoren.“

Het is zoo, ook tot Judas in Gethsemane heet het: „Vriend, waartoe zijt gij hier?“, maar dit bestraftende „vriend“, dat Judas in de ziel sneed, en dat rijkmakende: „Gij zijt mijne vrienden“, waardoor hij zijn overigen jongeren de ziel verwikte, het verschilt zool als het klatergoud van het echte goud verschilt. Want ja, er is een broederschap, die geheel uitwendig op het samenzijn in eenzelfde kring berust, maar er is ook een broederschap, die hart wortel diep in den bodem van het hart doet indringen, en de broederschap waarmee Jezus zijn trouwe jongeren verrijkte, ze was van die laatste soort.

Nog hooger spant de Heilige Schrift de snaren, als ze ons van een „broederschap Gods“ gewaagt.

Van Mozes lezen we dat God met hem sprak „aangezicht tot aangezicht, gelijk een man met zijn vriend spreekt“, en van Abraham heet het bij den apostel Jacobus, „dat hij een vriend Gods genaamd werd.“ Zelfs wordt dat „vriend van God“ nog algemeener uitgebreid in de tegenstelling: „Zoo wie dan een vriend der wereld wil zijn, wordt een vijand Gods gesteld.“

Toch hoort dit laatste in dezen gedachten-gang niet thuis. Hierin toch is sprake van een broederschap van vijandschap, die uit onze gezindheid naar God uitgaat, en bij wat van Mozes en Abraham gemeeld wordt, is het God de Heere zelf, die zijn verlossers tot zijn vrienden verkiest, hun het broederschaprecht toekent, en met hen als vriend verkeert.

Dit blijkt bij Mozes, want hierin verkeert God met Mozes als een man met zijn vriend, dat Hij hem inleedt in zijn verborgenheden. En ook bij Abraham heet het: „Zal ik voor Abraham verbergen wat ik doe?“

Beide malen wordt dus bedoeld op het heilig voorrecht van een omgang des innigen vertrouwens, daarin vooral uitkomend, dat de Heere zijn geheimenissen voor zijn vrienden ontsluit.

En dat de Heere Jezus het in geen anderen zin bij zijn jongeren bedoelde, dat volgt uit wat hij zelf met zooveel nadruk zegt: „Ik heb u vrienden genoemd, want al wat ik van mijn Vader gehoord heb, dat heb ik u bekend gemaakt.“

Over den aard van deze heilige broederschap van God en zijn Immanuel kan dus geen twijfel zweven.

De drie malen dat ze door den Heiligen Geest verheerlijkt wordt, doelt ze telken male op een ingeleid worden in de verborgenheden der Heeren; op het vertrouwen van een niets-verzwijgend omgang, op een inleven in de goddelijke verborgenheden; op een ontsluiten van het rijke, volle hart.

Wie „vriend van Jezus“ en „vriend van God“ mag zijn, is de naan die niet van verre blijft staan, maar dien God doet naderen en zijn heilgeheim doet hooren. Het zijn de verdrukten en ellendigen naar de wereld, maar zielen die God vrezen en die Hij zijn verborgen omgang doet vinden. Gelukzaligen die niet in den voorhof blijven staan, maar die ingaan in het heiligdom, en die eens in dat heiligdom achter het voorhangsel doordringen, om daar bij de arke des verbonds, en het bloed der verzoening, en onder de schaduw van de vleugelen der cherubijnen te worden ingewijd en ingeleid in de verborgenheden van Gods heilige majesteit.

Toch is hiermee niet genoeg gezegd, en de zoekende geest rust niet, eer hij vat en inziat, wat dit schoon en zoet der goddelijke broederschap nog aan het kindschap en de broederschap voor u toevoegt.

En ook dit is wel in te zien. In het „kindschap“ ligt een band die op de geboorte, in den broederhand een verbinding die op het best van eenzelfde vader rust. In deze beide is de band dus broederschap en vlocht met broederschap uit het leven zelf voort.

Maar zoo is het in de broederschap niet. Een vriend wordt gekozen. Een vriend kies ik om wat ik in hem vind. Bij een vriend is het alsof ik zelf belang bij zijn broederschap heb.

Vandaar dat een kind van mijn hart kan vervreemden en dat het toch mijn kind blijft. Als Ezra Jacob haat, blijft toch Jacob Ezras broeder. Maar zoo is het in de broederschap niet. Immers zoo hier de band des harten breekt, breekt ook de broederschap zelf. Iets

wat zoo schoon in de Spreken staat: „Een vriend heeft te allen tijde lief“, wat zeggen wil, als de liefde bezwijkt, is ook de broederschap gestorven. Broederschap bleef niet, tenzij de wortel der liefde nog leeft.

En dit nu is het zoet en schoon dat voor het zondaarhart in die „broederschap van Jezus“ ligt. Broederschap omdat Jezus ons uitverkiest. Broederschap omdat zijn liefde voor ons levende is. Broederschap, als wilde hij in zijn genade ons den indruk geven, dat hij zelf belang bij ons had, om ons ten vriend te hebben. Broederschap om met ons heiliglijk raad te plegen en genadiglijk onze genegenheid en onzen steun aan te nemen in de worsteling met zijne en onze vijanden. Als Jezus dan ook in Gethsemane hulpe bij zijn jongeren zoekt en zoo snijdend wreedmoedig betuigen moet: „Kunt gij niet één uur met mij waken?“ — dan is het of de goddelijke vriend zijn vrienden uit de menschenkinderen op de proef stelt, en in diepe lange teleurstelling het lijden zijner ziel verzaard vindt.

Nog heeft Jezus zijn „vrienden“ in deze wereld. Voor wat zijn Middelaarsheide aangaat zelfs vele, want aan allen die van den Vader gekend zijn, biedt hij, om deze verordeninge zijns Vaders, zijn broederschap aan.

Maar, helaas, zoo zeer weinigen hebben voor het schoon van deze broederschap het zielsoog geopend; zoo zeer weinigen ontsloten er het hart voor; o, zoo weinigen genieten al de heerlijkheid en het zoet er van.

De verborgen omgang met den Middelaar is bij zeer enkelen slechts een werkelijkheid van het zielsleven geworden. Dat Jezus tot hen komt en avondmaal met hen houdt, is zelfs bij deze enkelen zoo hoog uitzondering. De geestelijke dampkring is zoo zwel en zoo met nevelen bezet, dat zelfs die nog het best hem kennen, zoo zelden de gestalte van dezen hemelischen vriend in meer dan vage trekken waarnemen.

En toch, daar mogen we geen vrede mee hebben. Als Jezus ons zijne broederschap biedt, biedt hij ons het heiligste wat zijn hart ons geven kan, en onze ziel mag niet aflaten, eer ze de zalige winste dezer heilige broederschap indrinkt en op haar beurt met broederschap voor Jezus beantwoordt.

„Een oorblazer“, zegt de Spreukendichter, „scheidt den voornaamsten vriend.“ Zoo ging het in het paradijs, waar Satan in Eva's en Eva in Adams oor bles en, zoo God geen weg van genade had ontsloten, voor altoos en voor eeuwig den verloren mensch van zijn „besten vriend“ zou gescheiden hebben.

En ditzelfde gevaar dreigt ook bij dien „besten vriend“, dien Gods ontferming ons in Immanuel schonk. Ook van hem poogt Satan onze ziel af te trekken, en de wereld helpt hier Satan in, en niet zelden is het een goed vriend naar het vleesch, die ook onze ziel van dien besten vriend, dien we in Jezus hebben, poogde af te scheiden.

o, Stop dan toch het oor der ziel voor dat oorblazen, van wie u die heilige liefde van Jezus misgint.

Ja, laat er niet alleen in uw hart, maar laat er in uw geslacht toch trouw voor Jezus zijn. „Verlaat uw vriend noch den vriend uwer vaders niet“, roept de Heilige Geest ons door zijn knecht Salomo toe.

En nu, hoeveel kinderen zijn er niet, die het wel weten, dat Jezus de beste vriend hant Vaders was, en die toch in gevaar verkeerden om van Jezus af te doelen.

Doet dat niet, keert weder, gij afgedoelde kinderen!

De zegen van Jezus' heilige broederschap zweefde ook over u in uw Doop.

KUYPER.

Amsterdam, 30 Aug. 1889.

De poging, om in Amsterdam tot de oprichting van een Gereformeerd gymnasium te geraken, is beter geslaagd dan we aanvankelijk hopen durfden.

Althans er zal reeds terstond met een Eerste Klasse een proeve worden genomen, en voor die eerste klasse hebben zich een twintigtal leerlingen aangemeld. Of eigenlijk er meldten zich meer aan, maar enkele werden na het examen afgewezen.

Deze leerlingen zijn, op één enkele uitzondering na, uit Amsterdam en zijn naasten omtrek, zoodat duidelijk blijkt, hoe deze klasse voor een zeer groot deel uit jongelingen bestaat, die anders niet den weg van studie hadden gekozen. Van afbreuk aan het Zettersch gymnasium kan dus in noemenswaardigen zin geen sprake zijn. Voor zoover we kunnen oordeelen, zouden hoogstens een twee of drie anders derwaarts gegaan zijn.

Dit Amsterdamsch gymnasium zal voorloopig gevestigd zijn in de nieuw gebouwde lokalen van het pand in de Kerkstraat, dat tevens localiteit levert voor de Gereformeerde Kweekschool.

Zijn we voorts wel ingelicht, dan zal dit gymnasium uitgaan van een afzonderlijke vereniging met eigen Directeuren en Curatoren, wier namen te zijner tijd zullen worden medegedeeld.

De Eerste Klasse wordt op den 3den September geopend.

Voorhands staat geheel de zaak, gelijk men weet, onder leiding van Prof. Dr. Woltjer.

De strijd tegen de Organisatie van 1816 door den heer Dr. Hoedemaker en, in zijn gevolg, door den heer Dr. Van Ronkel ondernemen, maakte ter Synodale vergadering een onverwikkeld jasje.

De heeren hadden zich (door welken logischen, kerkrechtelijken of godvruchtigen gedachtengang geleid, verstaen we nog altoos niet) tot de Synode zelf gewend, met beleefd en vriendelijk verzoek, om afstand van haar troon en kroon te doen.

Ze waren van oordeel dat deze Synode een tiar draagt, die ongerformeerd, onprotestantsch, onchristelijk is. Ze achten, dat die tiar van haar schuldig hoofd af moet. En nu klopten ze bij de heeren van de Synode in den Haag zelven aan, om na behoorlijke buiginge des hoofds, van hen te verzoeken, dat ze hun geroofde macht uit handen wilden geven.

Dat was nu de weg.

Zoo zou er een algemeene opinie gecreëerd worden.

Wel niet opeens zou men er komen, maar men zou beginnen met een minderheid op zijn hand te hebben, en die minderheid zou groeien.

Bilieve daar gaan de smeekschriften naar de Synode, door Dr. Hoedemaker zelf gebundeld als een bisschoppelijke raad.

En wat doet nu deze Hoogerwaarde Synode met deze stukken?

Ze vraagt, of die heeren uit Nijland en Leiden soms denken dat ze met de Synode een loopje kunnen nemen.

Ze duwt hun tamelijk boos toe, dat ze dan bij den verkeerde terecht kwamen.

En zonder hoofdelijke stemming zelfs valt het decreet der Synodale heeren, dat ze niets van deze Nijlandsch-Leidsche adviezen willen weten.

De geruchtmakende zaak van Dr. Lief-tinck heeft een steeds droever verloop genomen.

Dr. Lief-tinck is een „verwoorde moderne.“ Een man die er geen doekjes om windt, maar met open vizier in de kerk van Christus den strijd tegen alle heiligheden van zijn kerk heeft opgenomen, en in woord en schrift voor het oor en oog van een iegelijk die lezen en hooren wil, heeft betuigd en heeft uitgeroepen dat zijn breuk met den Christus der Heilige Schrift en met die Schrift zelve volkomen is.

Het was daarom volkomen natuurlijk, dat het rechtsinnig deel van de Slidrechtse kerk, voor zooveel ze nog onder de Synodale organisatie leeft, tegen het beroep van zulk een „herder en leeraar“ in verzet kwam.

Deze man was geen herder en kon het niet wesen. Hij zou een wolf onder de schapen zijn. Een dier valsche leeraars, waartegen de heilige apostelen zoo dringend en zoo ernstig gewaarschuwd hebben.

Het was dus niet kras, het was geen bijzonder betoon van moed, maar slechts een zwak blijk van plichtsbeseft, toen Dr. Van Oosterzee, die te Slidrecht stond, een actie tegen de overkomst van Dr. Lief-tinck op touw zette.

Een man als Jeremia of Paulus of Calvijn zou nog heel anders gedaan hebben, en als goede herder liever zijn ambtelijk leven in de waagschaal hebben gesteld, dan ooit het optreden van zulk een wolf onder de schapen te dulden.

Maar dit nu daargelaten, er ging dan toch actie van Slidrecht uit, en men klopte bij de hogere Besturen aan om de overkomst van Dr. Lief-tinck te beletten.

Sneek was daarop in zijn Classicaal Bestuur het eerst aan het woord, en Sneek hield zich uitsluitend. Het kwaad was hier al te flagrant. Neen, zulk een man mocht niet langer als herder in de schapekooi geduld worden. En Sneek nam het vroede en kloepke besluit, niet enkel om Slidrechts oppositie in het gelijk te stellen, maar om ook te kanwerd Dr. Lief-tinck niet langer te dulden, en hem voor te dragen voor ontzetting uit zijn ambt.

Sneeks eenige tout was, dat het niet ook provisioneel schorste, en niet ook andere moderne predikers in zijn ressort aantastte.

Zoo bleek het geen actie der conscientie te zijn. Geen strijd voor den Heere. Iets wat later, toen Sneek het hoofd weer in den school lei, dan ook jammerlijk uitkwam. Na Sneek had Leeuwarden te spreken, en het daar nestelend Provinciaal Kerkbestuur vond dat Sneek zeer zottelijk had gedaan.

Elieve, waarom zou men een loochenaar van den Christus der Schriften uitwerpen? Wat school in zoo'n man voor kwaad? Sneek moest zich schamen, dat het zulk een banaliteit bestaan had. En Dr. Lief-tinck kreeg uit Leeuwarden wat Sneek hem geweigerd had: zijn volledige absolutie.

Maar ook zoo was Dr. Lief-tinck nog altoos niet in Slidrecht.

Daarvoor was nog approbatie van het beroep door het Classicaal Bestuur van Dordrecht noodig.

En Dordrecht deed als Sneek. Het kon er niet toe bevaliten, om aan zulk een man een approbatie, hoe dan ook te geven. Het weigerde dus. En weer had de goede zaak getriomfeerd.

Doch natuurlijk, daar liet de tegenpartij het niet bij. En de booze historie kwam nu voor het hof van de residentie, t. w. voor het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland.

Wat zouden deze Dienaren onzes Heeren Jesu Christi nu doen?

Er zat in dit Bestuur Dr. Van der Flier, residentieprediker. Er zat in Dr. Cesar Segers, de Leidsche kerkvorst. Er zat in Dr. W. Zegers van Gorinchem, die in vroeger jaren hardlooper tegen de Synode was. Er zat in Dr. Loeff van Dordrecht, Mr. Van den Brandeler, Jhr. Gevaerts van Simonsdaven, Dr. Doedes van Capelle.

Kortom, het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland was zóo saamgesteld, dat de orthodoxen er verreweg de meerderheid in hadden, en dus ook de verantwoordelijkheid der beslissing hadden te dragen.

Het was pikaant, om te vernemen, wat dit Bestuur nu doen zou. Immers, het was ditzelfde Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland, dat in zijn beter dagen een protagonist om zijn moderne gevoelens had afgewezen, en deswege door de Synode gedwongen was.

Reeds dit spelde weinig goeds.

En het eind was dan ook, dat de heeren na lang beraden en beramen, de kwestie o, zoo moeilijk vonden, en het wel schrikkelijk achtten, dat zoo'n loochenaar van den Christus naar Slidrecht moest; maar wat zou men? Tegen Doelcerenden woeden geldt voor een heiligen oorlog, maar als ge aan een Moderne raakt, komt half de kerk in opstand. En daarom het was een oordeel

Gods, waarin men te berusten had. Men moest ook dien man de hand boven het hoofd houden. En niet lang meer, of naar Dordrecht ging het dwangbevel uit: „Gezult en moet Dr. Lief-tinck zijn approbatie geven, en zoo ge het niet doet, uw banul ligt gereed!“

Wat Dordt nu doen zal, is niet twijfelachtig.

Het zal doen wat Sneek deed, en het hoold in den schoot leggen.

Ook Slidrecht zal wel stil in haar schulp kruipen.

De Van Oosterzee zal om beurte met Dr. Lief-tinck prediken, den Doop en het heilig Avondmaal bedienen, en niet lang meer, of ook het muisje zelfs, dat deze berg gekleefd had, ligt doodgetrapt voor de kerkelijke poort.

Ziedaar nu de Synodale Organisatie in al haar geur en fleur.

Ze stelt zich aan als vormde ze een kerk van Christus, en nooit nog scherpte ze haar zwaard dan tegen de herders die het trouwst van den Christus opkwamen. Mannen als Dr. Van Son, Dr. Van Schelven, Dr. De Gaay Fortman, Dr. Geesink, Dr. Van den Bergh, Dr. Vethake, Dr. Van Goor, Dr. Sikkel, en wie niet al, zet ze zonder aarzelen af, en als deze mannen om gesteentigd te worden ter poorte uitgaan, daagt er altoos een laffe, karakterlooze orthodoxe predikant op, die er zich toe leent om hun den eersten steen op de borst te werpen.

Maar gelikt het een man als Dr. Lief-tinck, o, dan staat de zaak heel anders.

Immers deze man tast niet de Synode, neen, hij tast alleen maar den Christus aan.

En waarom zou dat niet mogen? Dat doen toch zoo duizenden bij duizenden. Dat is al zoo lang geschied. Waarom zou het nog niet geschieden? Is niet nog altoos zulk een loochenaar van den Christus voorzitter van wat zich in Den Haag een Synode noemt?

Want zoo staat het letterlijk.

Wie ook maar een steentje tegen het venster van het Synodaal paleis durft werpen, dien grijpen de wachters en werpen hem in den kerker, en straks ligt zijn banvloek gereed.

Maar als de Christus gehoord, miskend, gloochend, in al zijn heiligheden aangetast wordt, en de volksconscientie ontwaakt, en eischt, dat men een man die dat doet altoos niet aan een kerk als herder opdringe, dan voelt het korps zelfs van de Gereformeerde predikanten daar niets voor. Dan zitten ze alleen maar met de zaak verlegen. Dan wilden ze om wat liets dat Slidrecht zijn protest maar had ingehouden. En dan is het einde, dat „met orthodoxen bezette hogere Besturen“ het voor zulk een Dr. Lief-tinck opnemen, en zijn optreden in het ambt gelasten.

En toch verwondert noch verbaast ons deze jammerlijke en smadelijke afloop. Telkens en telkens hebben we het herhaald: De Synodale Organisatie is onbekeerd, en al wie onder haar blijft, moet in haar zonde meezondigen.

Onder de Organisatie blijven en als een trouw held voor zijn Heere en Helland staan, is nu eenmaal onmogelijk.

Er is dan ook voor orthodoxe belijders, die het nog onder deze Organisatie uithouden, geen ander heil, dan of in utiliteitsberekening, of in zondig antinomie-nisme.

Dan zegt de utiliteitsrekenaar: „Het is wel erg; maar heb slechts geduld. Over zóo en zooveel jaren hebben wij de meerderheid in de Besturen, en dan zult ge eens zien!“

Ja, ge zult het eens zien, hoe het dan eerst recht van kwaad tot erger gaat.

En zondiger nog zegt de antinomieaan: „Het is wel vreeslijk. Het is ontzettend. Het is schriklijk. Maar ik mag er niets tegen doen. Ik moet blijven meezondigen. Want het is een oordeel Gods!“

Och, dat de Geest der waarheid den boozen strik, waarin de conscientie deser broederen gevangen ligt, toch eens springen deed.

Ze werken zich steeds dieper in het kerkelijk slijk in.

En eindelijk is er geen ontkomen meer aan!

Niet zonder klimmende ingenomenheid voltolden we de lezing van het Rapport der Christelijke Gereformeerden over de Concept-acte.

Ontwerpers van dit Rapport waren de heeren J. H. Donner, J. van Andel, A. Littooy, M. Noordtzy en H. Bavinck, en ze zett'en zich tot hun taak in opdracht van de Kampensche Synode.

Deze Synode besloot (waarom is ons nog altoos een raadsel) een Concept-acte van vereeniging, die bij Utrecht op verzet stuitte, toch aan eene stemming der kerken te onderwerpen.

Dit kon niet zonder een woord van toelichting.

En nu werd aan bovengenoemde heeren opgedragen, dit woord van toelichting voor de kerken in gereedheid te brengen.

Partijdig was de Commissie waarlijk niet gekozen.

Eer gaf de Synode drie van de vijf stemmen aan mannen, die zich bereid hadden verklaard met de Utrechtsche broederen op den weg der onverminkte Concept-acte mee te gaan. Het waren de broederen Van Andel, Noordtzy en Bavinck. En met deze drie deputeerde zij slechts twee besliste tegenstanders van de oorspronkelijke Concept-acte, t. w. de heeren Donner en Littooy.

Aan heel dit Rapport is het dan ook aan te zien, dat het niets minder is dan

een strijdschrift. Het wil in den vollen zin des woords een toelichting zijn, en is dit dan ook.

Op hoogst kalme wijze toch worden in dit rapport de gebeurtenissen, die achter ons liggen, zonder één bitter woord, en met kloekke waardeering ook van ander bedoelen, kortelijk geresumeerd. Daarop worden, helder en beknopt, de geschilpunten uiteengezet, en voor elke der twee strijdige sienswijzen het voor en tegen op tamelijk objectieve wijze meegedeeld. En eindelijk wordt niet alleen goede praktische raad gegeven voor het geval, dat men tot afwijping van het Reglement van 1868/9 wilde overgaan, maar ten slotte nog een ernstige poging gewaagd, om, ook waar verwerping van dit omgewerkte Concept wordt tegemoet gezien, nog altoos een achterdeurtje voor mogelijke hereeniging open te houden.

Voor deze wijze van uitvoering bieden we der Commissie onzen dank.

Na zooveel wanklank, als sinds Kampen ons broederlijk gehoor weer kwetste, deed het aangenaam aan, hier nogmaals den bezadigen ernst en den broederlijken zin aan het woord te hooren komen.

Zoo zal dit Rapport gunstig op de stemming der gemoeienden werken. Het zal den strijd verheffen. Uit de laagte der kerkistische velleitelen zal het ons weer opvoeren tot den nobelen strijd der beginselen. En als het gebod des Heeren, dat we één zijn moeten, bij dien meerderen ernst, weer meerder wat op de conscientien werkt, mag men zich goede dingen beloven, althans in een tamelijk verre toekomst.

Voorhands toch, dat merkt men aan alles, beschouwen de geachte Rapporteurs de zaak eigenlijk als afgedaan.

Ze laten toch niet onduidelijk doorschemeren, dat ze verwerping van deze omgewerkte Concept-acte tegemoet zien; en evenmin verheelen ze zich, dat men, ook al na de meerderheid der kerken hare aan, nog geen stap verder zou zijn. Immers, als het op vereeniging aankomt, baat het niet of ge de kerken al stemmen laat over een voorstel, dat op één der beide Synoden was goedgekeurd. Doel kon zulk een stemming alleen dan treffen, als het besluit vooraf door beide Synoden voorloopig was gesanctioneerd.

Op de vergunning die Kampen gaf, om desnoods tusschentijds een buitengewone Synode saam te roepen, zinspelen de Rapporteurs dan ook zelfs niet. Eer openen ze geen ander uitzicht, dan dat eerst over twee jaren de zaak weer Synodaal zal kunnen behandeld worden.

En zelfs van die dan dagende Synode verwachten ze, en terecht, nog geen beslissende stappen, overmits de groote daad van deze eerste Synode wel zal moeten zijn, om de Christelijke Gereformeerde kerken zelve uit de impasse uit te leiden, waarin men zonder kwaad te bedoelen of te vermoeden door het Reglement van 1868/69 inlept.

Daarheen schijnen dan ook de Rapporteurs het te willen heensturen, dat eerst de zaak van het Reglement in orde komt. Ze zien zelve in, dat het Reglement van 1869 een faux pas was, en aarzelen niet den kerken den weg te wijzen, om aan de gevolgen van dit kwaad te ontkomen.

Reeds dit echter al, naar hun voorstel, tamelijk veel tijd vorderen, en eerst van de uitkomst, waartoe men alsdan zal geraken, zal afhangen, wat dan verder voor mogelijke hereeniging met de andere Gereformeerde kerken te doen zij.

En nu is het zeer wel mogelijk, dat een weg worde ingeslagen, die de hereeniging als van een leien dakje zal doen loopen, maar het is ook mogelijk, dat men een pad kiest, waarop we elkaar nog moeilijker zouden vinden.

Dat moet dus eerst afgewacht.

De nieuwe toestand moet zich eerst tekenen. Men moet eerst over en weer weten, waar men aan toe is.

En dan eerst, als men weet in welke nieuwe verhouding deze kerken tegenover de Kerkenordening van 1619 en de Regering zullen treden, zal men onzerzijds kunnen beoordeelen, in hoeverre saamgaan voor de toekomst mogelijk zal zijn.

We hebben dus tijd.

Althans een twee of drie jaren zullen voorbijgaan, eer men weer aan ernstige pogingen denken kan, om die afgebroken onderhandelingen weer op te vatten.

En dat is misschien dan ook maar het best.

Onzerzijds is er nu een poging gewaagd, om terstond, om bij den eersten gloed der opgewekte liefde, nog toen het ijs er heet was, de twee staven saam te smeden.

Hiertoe noopte, ja, dwong ons ons standpunt.

Wie toch de Kerkenordening van Dordrecht aanvaardt, kent geen andere meerdere vergaderingen, dan waartoe alle Gereformeerde kerken toegang hebben. Meerdere vergaderingen van een groep kerken, met uitsluiting van een andere groep, kent onze Kerkenordening niet. Zoodra de Belijdenis één is, moet men ook saamkomen.

Hierdoor was onze houding en gedragslijn ons voorgeschreven. Wij moesten op saamvergaderen aandringen.

Dat deze poging nu mislukt is, smart ons wel, maar we kunnen er niets aan veranderen.

Wij waren vrijer, omdat geen verleden ons bond; maar de broederen aan de overzij hadden een halve eeuw en meer historie achter zich liggen, en waren daardoor minder vrij in hun beweging.

Goede wil was er bij velen, maar de stroom van bezwaren en bedenkingen was hun te machtig.

Het is daarom al veel gewonnen, dat ze op het hoofdpunt thans zelve het bedenkelijke van den toestand inzien, en er op

bedacht z

brennen.

Laat men

kerken on

niet storen.

Zij hebbe

lijke taak r

als het con

ten is than

goed elnde

Hoe min

te beter.

Laat ons

mille afdoe

En dan

van 1869

laat hen

gen, wat

Dan, m

onze kerke

zijn. God

slag!

In het ee

als de jongst

tief nemen.

tot de Dor

de noodzak

we gaarne